

"לִלְקֹט אֶת הַנִּיצוּצוֹת" – בֵּין שְׂבִירַת הַכִּלִּים לְתִיקוֹן עוֹלָם

מַעֲרָךְ שִׁיעוּר לְאוֹר דְּמוּתָהּ שֶׁל רַב"ט נְעָה מְרִיצְאָנוּ ז"ל

כְּתִיבַת מַעֲרָךְ הַשִּׁיעוּר: אֹפִיר אֶלְטֶמַּן - רֶשֶׁת אֲמִ"ת

קֹהֵל יַעֲד: כִּיתוֹת י"א-י"ב | **מִשְׁךְ זְמַן:** 45 דְּקוּת | **עֶזְרִים:** נִסְפַח מִקּוּרוֹת מוֹרַחַב (נִסְפַח א'), כּוֹכָבִים זוֹהָרִים (נִסְפַח ב'), מִסְגְּרוֹת קֶרְטוֹן, מִדְּבָקוֹת כּוֹכֵב, מִדְּבָקוֹת עֵיגוֹל זוֹהָרוֹת ("חִישָׁן נְעָה"), סְמָרְטָפוֹנִים.

1. נְתוּנֵי יִסוּד וּמְבּוֹא לְמוֹרָה

• מוֹשְׁגֵי יִסוּד בְּשִׁיעוּר:

- **שְׂבִירַת הַכִּלִּים (קִבְלַת הָאֶרֶץ):** הַמְדַּרְשׁ וְהַקְבֵּלָה מֵתֹאֲרִים מִצַּב שְׁבוֹ אוֹרוֹת עוֹצְמִתִּים ("אוֹרוֹת מְרוּבִּים") נִסּוּ לְהִיכַס לַתּוֹךְ כִּלִּים מוֹגְבִּלִּים ("כִּלִּים מוֹעֲטִים"). הַכִּלִּים לֹא עֲמְדוּ בַּעוֹמֶס וּנְשַׁבְּרוּ, וְנִיצוּצוֹת שֶׁל אוֹר נִפְלוּ אֶל תּוֹךְ הַחוּשׁךְ וְהַסִּבֵּל שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. הַתִּפְקִיד הָאֲנוּשִׁי ("תִּיקוֹן עוֹלָם") הוּא לְזַהוֹת אֶת הַנִּיצוּצוֹת הַלָּלוּ בַּתּוֹךְ הַשְּׁבָרִים וּלְצַרְפָּם מִחֵדָּשׁ.
- **אֶקְזִיסְטֶנְצִיאֲלִיזְם (פִּילוֹסוֹפִיָּה קִיּוּמִית):** זֶרֶם הַגּוֹרֵס כִּי "הַקִּיּוּם קוֹדֵם לְמָהוּת". הָאָדָם נִזְרָק לְעוֹלָם לֹא תוֹכְנִית מוֹכְתֶּבֶת מֵרֹאשׁ, וְעָלִיו מוֹטֵלֶת הָאֲחֵרִית הַבִּלְעֵדִית לְהַעֲנִיק מִשְׁמַעוֹת לַחַיִּי. חִפּוּשׁ הָאוֹר בַּתּוֹךְ הַ"אֲבִסוּרִד" (מִצִּיאוֹת חֶסֶד פֶּשֶׁר לְכֹאֲוָרָה) הוּא הַבִּיטוּי הָעִילָאִי לַחִירוֹת הָאָדָם.
- **רְאִיית הַ"שְׁקוּפִים" (הַנִּיצוּץ שֶׁבְּכָל אָדָם):** נְעָה יִשְׁמָה אֶת הַמוֹשְׁגִים הַמוֹפְשְׁטִים הַלָּלוּ בַּחֲ"י הַיּוֹמִיּוֹם. הִיא לֹא חִלְפָה עַל פְּנֵי "שְׁקוּפִים" – מִנְקֵי רַחוּבוֹת אוֹ שׁוֹמְרִים – מִבְּלִי לְרֹאוֹת בָּהֶם עוֹלָם מֵלָא. זֶהוּ "לִיקוּט נִיצוּצוֹת" הַלֹּכָה לְמַעֲשָׂה.

• הַרְצִיּוֹנֵל הַפִּדְגוּגִי:

- בְּנֵי נוֹעַר חַיִּים בַּתּוֹךְ "עוֹלָם שֶׁל הַסְּתֵרוֹת" וּשְׁל פִּילְטְרִים דִּיגִיטָלִיִּים. הַמְטֵרָה הִיא לְהַסִּיט אֶת הַמְּבַט מֵהַ"סִּלְפִּי" (הַמִּצִּיאוֹת הַפְּרִטִית) אֶל "עוֹלָם זוֹלָת מִצִּיאוֹתוֹ הַפְּרִטִית". נְעָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ שֶׁהָאוֹר אֵינוֹ מִחוּץ לַחוּשׁךְ, אֲלָא בַּתּוֹכּוֹ.

- אנו חיים בעידן שבו לעיתים החושך – האישי, החברתי או הלאומי – נראה מוחלט ומאיים להוביל לייאוש. המושג הקבלי של "שבירת הכלים" מלמד שהאור אינו נעלם בתוך החושך, אלא נחבא בין השברים כניצוצות אלוהיים, וחובתו של האדם היא ללקטם.
- מערך זה מציג את דמותה של נעה מרציאנו ז"ל כ"מתקנת עולם" במובן העמוק ביותר: מי שבחרה לראות בכל אדם – גם ב"שקופים" ביותר – השתקפות של אור. נלמד דרכה כי חיפוש האור הוא מעשה של חירות ומרד באבסורד. המטרה היא להעביר את התלמידים מפאסיביות של המתנה לנס, לאקטיביות של "ליקוט ניצוצות" בחיי היומיום שלהם.

• רקע על הדמות (תמצית למורה):

- נעה, ילידת מודיעין, הייתה "הלב של החבורה", ניחנה בצחוק מתגלגל ואהבת אדם יוצאת דופן. היא ראתה אנשים; מעולם לא עברה על פני השומר בבית הספר מבלי לדרוש בשלומו בשמו הפרטי.
- נעה התגייסה בהתרגשות שיא לתפקיד תצפיתנית בגדוד 414 ושירתה בנחל עוז. בבוקר השבת השחורה נחטפה לעזה, שם נרצחה על ידי מחבלי חמאס לאחר כארבעים יום בשבי. מורשתה היא היכולת לראות את האור הטמון בכל רסיס של חיים.

2. הטבעת הרגשית

משימת הפריים – לראות את הניצוץ בשקוף (10 דקות)

- **הטריגר:** המורה מבקש מהתלמידים לפתוח את גלריית התמונות בטלפון הנייד ולמצוא את ה"סלפי" האחרון שלהם. המורה מסביר: "בעולם הדיגיטלי, אנחנו המרכז של הפריים, לעיתים תחת פילטרים שנועדו לייפות את המציאות. זהו העולם שבו אנחנו המרכז".
- **הפעולה ("העמל שבציר"):** המורה מחלק לכל תלמיד מסגרת קרטון קטנה. התלמידים יוצאים לחצר או מסתובבים במרחב הכיתה. עליהם למצוא פרט אחד שבדרך כלל הוא "שקוף" עבורם (חפץ זנוח, פינה נידחת בבית הספר, איש צוות שקט). עליהם "למסגר" את הפרט הזה באמצעות קרטון המבט ולהתבונן בו דקה שלמה

ברציפות, מתוך ניסיון "לצייר" במחשבתם שזהו עולם שלם שקיים בזכות עצמו, ללא פילטרים של חשיבות עצמית.

- **חיבור לדמות:** נעה הכירה את שמם של מנקי הרחובות במודיעין ומעולם לא חלפה על פני שומר בית הספר מבלי לדרוש בשלומם בשמו הפרטי. היא סירבה להשתמש בפילטרים של התעלמות.

• דיון פתוח:

- מה נדרש מאיתנו כדי "להסיט את העדשה" מהסלפי הפרטי אל הניצוץ שנמצא באחר?
- איך "עמל הציור" (המבט המעמיק והממושך) הופך את השממה או החושך להזמנה לגלות אור?

3. טבעת הערך והלימוד

מעבדת השברים – חילוף האור מהכלים שנשברו (15-20 דקות)

- **הפעילות המקדימה:** התלמידים מקבלים גושי פלסטלינה ויוצרים מהם "כלי" שלם (כד או צלחת). מיד לאחר מכן, הם מתבקשים באופן יזום "לשבור" אותו לרסיסים ולשברים.
- **לימוד בחברות:** התלמידים מתחלקים לזוגות ולומדים יחד את נספח המקורות (נספח א') העוסק במושגים "שבירת הכלים" וה"אקזיסטנציאליזם".
- **משימת החילוף ("ציוד מנטלי לחילוף"):** דמיינו שאתם נמצאים יחד עם נעה ב"עולם שבור" (בתוך משבר אישי, חברתי או לאומי). עליכם לנסח יחד בקשר "קריאת עידוד ותצפית" (בסגנון עבודתה של נעה כתצפיתנית) המורכבת מ-59 חלקים של עמל ועבודה יומיומית קשה (ה'איך') וחלק אחד מזוקק של אור ותכלית (ה'למה').

• דיון לסיכום החלק:

- האם היות האדם "משול כחרס הנשבר" היא קללה קיומית או שמא מדובר בהזמנה פתוחה ליצירה מחדש?
- כיצד היכולת האקטיבית "ללקט את האור" מתוך השברים מהווה פעולה של חירות אנושית ומרד באבסורד?

4. טבעת הזהות

גלקסיה של ניצוצות – הנר הפנימי שלי (10-15 דקות)

- **שלב הזיקוק:** המורה מציג בפני הכיתה את דברי הרב קוק מתוך נספח ב': "צריך שכל איש ידע ויבין שבתוך תוכו דולק נר... וצריך שידע שעליו לעמול ולגלות אור הנר ברבים..."
- **הפעולה היצירתית:** כל תלמיד מקבל לידיו כוכב זוהר (מתוך נספח ב').
 - **במרכז הכוכב:** על התלמיד לכתוב תכונה אחת חיובית שהיא ה"ניצוץ" הייחודי שלו (לדוגמה, כמו ה"חיוך המתגלגל" של נעה).
 - **על קרני הכוכב:** על התלמיד לכתוב פעולה מעשית קטנה שבאמצעותה הניצוץ הזה יכול "להדליק אבוקה גדולה" עבור הכלל.
- **הטוויסט הוויזואלי (Backlit):** התלמידים מוזמנים להדביק את הכוכבים שלהם על גבי זכוכית החלון של הכיתה. האור החיצוני שעובר דרך המילים הכתובות מייצר גלקסיה כיתתית מוארת.
- **דיון מעובה:** נעה כתבה ביומנה לקראת הגיוס: "אני פשוט לא יכולה לחכות". היא זיהתה בבירור את ה'שליחות' שלה.
 - מהו ה'נר' או ה'שליחות' שאתם מרגישים שאתם פשוט לא יכולים לחכות להדליק?
 - כיצד העמל היומיומי לגלות את האור הפנימי הופך אותנו לישות אחת שלמה עם המשימה שלנו?

5. טבעת האחריות

חיישן נעה – רשת הקשר של משרתי האור (10-15 דקות)

- **הפעילות:** המורה מחלק לכל תלמיד שתי מדבקות עיגול זוהרות המייצגות את "חיישן נעה". התלמיד מדביק מדבקה אחת על גבי גב ידו, ואת המדבקה השנייה הוא מוזמן להדביק על כוכב הזהות של חבר אחר בכיתה כהכרה בניצוץ שלו.
- **משחק "מרוץ המבטים":** התלמידים עומדים במעגל שלם, בשקט מוחלט. עליהם להעביר "זרם של חיוך" (בהשראת הצחוק והחיוך של נעה) מאחד לשני באמצעות קשר עין בלבד, במהירות המרבית, ללא מילים.

- **דיון:** האם האחריות "להאיר למישהו אחר" היא נטל מכביד או שמא זכות קיומית שמביאה איתה אושר פנימי אמיתי? (בזיקה לדברי הרצל בנספח ב').

6. משימה מעשית

משימת הדייקנות והישרות (ל-24 השעות הקרובות):

בהשראת דמותה של נעה כתצפיתנית שפעלה בדייקנות, בישרות ובאהבת אדם, התלמידים מתבקשים לצאת ליומיים של עשייה בשטח:

1. **ראיית השקופים:** לפנות לאדם אחד שנוטה להיות "שקוף" בסביבתם היומיומית (השומר בשער, מנקה הרחובות, עובד המנהלה או תלמיד בודד בכיתה), לפנות אליו בשמו הפרטי, להביט בעיניו ולדרוש בשלומו באמת.

2. **תיקון רסיס:** לזהות "שבר" או מתח קטן במערכת יחסים עם חבר או בן משפחה, ולפעול באופן אקטיבי כדי לתקן אותו במילה של אמת וכנות ("ליקוט הניצוץ").

7. כתיבה אישית למשפחת הנופל

הודעה ללא פילטרים – להאיר למשפחה ולעולם בזמן אמת

- **חלק א' - הודעה ללא פילטרים בסמארטפון:** התלמידים שולחים הודעת וואטסאפ של "אור נקי" (תודה, הערכה או חיזוק) לאדם שנמצא כרגע ב"חושך" או לאדם שהם מעריכים כ"ניצוץ" בחייהם. ההודעה צריכה להיות "תוכו כברו" – ללא פילטרים של ציניות, פחד או ריצוי חברתי.

- **חלק ב' - מכתב למשפחת מרציאנו:**

על גבי גלויה מיוחדת, התלמידים מוזמנים לכתוב מכתב קצר ואישי למשפחתה של נעה ז"ל. במכתב זה ישתפו התלמידים בנקודה אחת ספציפית מתוך דמותה של נעה (החיוך, הדאגה ל"שקופים", הדייקנות כתצפיתנית) שנגעה בהם בשיעור, ויספרו למשפחה כיצד הם מתכוונים ליישם את האור הזה בחייהם האישיים כחלק מ"תיקון עולם" וליקוט הניצוצות לזכרה. (עדיף שהמכתבים ירוכזו על ידי המורה וישלחו בצורה מכובדת למשפחה בסיום הפעילות)

8. נספח ללימוד עצמי, בחברותא או בכיתה

נספח א': דף לימוד חברותא – "האור שבתוך החושך"

מקור 1: שבירת הכלים (מתוך קבלת האר"י)

"קבלת האר"י ראתה בתוהו ובוהו תוצאה של אורות מרובים בכלים מועטים... הכלים לא עמדו בעומס, עד שנשברו. בתהליך השבירה, נפלו כוחות אלו יחד עם ניצוצות של אור אלוהי אל העולם. האור לא נעלם, הוא נחבא בין השברים... החובה האנושית היא ללקט את האור מתוך השברים. לפעולה זו קוראים: 'תיקון עולם'."

פירוש המקור בספר "פרקי בנים" (נכתב על ידי הרב שי פירון וג'קי שימל):

האור של הניצוץ האלוהי אינו נמצא במקום סטירלי ומנותק, אלא הוא נחבא דווקא בתוך השברים והסדקים של המציאות השבורה. התפקיד המוטל עלינו אינו להמתין שהחושך יתפוגג מעצמו, אלא לצאת באופן אקטיבי, לחפש את שברי הכלים ולחלץ מתוכם את הניצוצות האבודים. כל אקט של חסד, של עין טובה, של ראיית ה"שקוף" והזולת, הוא מעשה של איסוף ניצוצות המרכיב מחדש את כלי האור של העולם.

- **שאלה לדיון:** אם האור נמצא בתוך החושך ולא מחוצה לו, כיצד הבנה זו משנה את הדרך שבה אנו מסתכלים על משברים וקשיים בחיינו האישיים והלאומיים?

מקור 2: המרד באבסורד (הזרם האקזיסטנציאליסטי)

"הקיום קודם למהות... בראשית היה אדם, קיים. משבא לעולם, הוטלה עליו האחריות להעניק משמעות לחייו. חיפוש האור וביעור החושך מבטאים את חירותו של האדם ואת המרד שלו באבסורד."

פירוש המקור בספר "פרקי בנים" (נכתב על ידי הרב שי פירון וג'קי שימל):

האדם אינו חפץ סביל שנזרק למציאות ללא מטרה, אלא הוא בעל חירות מוחלטת לעצב את מהותו. אל מול האבסורד של השבר והאובדן, התגובה האנושית המפוארת ביותר היא לקיחת אחריות פנימית ועיצוב משמעות אקטיבית. נעה לא חיכתה שהעולם יהפוך לטוב יותר; היא יצרה את הטוב הזה בכל מפגש אנושי פשוט.

- **שאלה לדיון:** נעה כתבה ביומנה לקראת הגיוס: "אני פשוט לא יכולה לחכות". כיצד ציפייה זו והרצון להתגייס מביעים את האחריות שהיא לקחה על עיצוב משמעות חייה ועל החירות הפנימית שלה?

נספח ב': "ניצוצות להשראה" (לגזירה והדבקה על כוכבי הזהות)

- **הרב קוק:** "צריך שכל איש ידע ויבין שבתוך תוכו דולק נר... ועליו לעמול ולגלות אור הנר ברבים... ולהאיר לעולם כולו".

- **רבי נחמן מברסלב:** "אפילו כשמתחיל להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב... צריך לחפש ולמצוא בעצמו איזה מעט טוב".
- **בנימין זאב הרצל:** "אין לך תפקיד חשוב ומביא אושר יותר מתפקיד השמש משרת האור".
- **רבינו בחיי:** "המעט מן האור דוחה הרבה מן החושך".

